

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного,
адміністративного та фінансового
права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Господарське право»

на тему:

„Установчі документи підприємства”

Студента 3 курсу ПР - 31 групи
Галузь знань 0304 «Право»
Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»
Кравця Андрія Васильовича
Керівник: д.ю.н., проф. Гречанюк С.К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ – 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Поняття та загальна характеристика установчих документів підприємства.....	5
Розділ 2. Правове забезпечення функціонування установчих документів підприємства.....	11
2.1. Установчий договір, його зміст.....	11
2.2. Статут, його зміст.....	16
Розділ 3. Державна реєстрація господарського товариства.....	23
Висновки.....	35
Список використаних джерел.....	37

ВСТУП

Заснування та діяльність юридичної особи прямо залежить від організаційно-правової форми господарюючого суб'єкта та, відповідно, від виду установчого документа. Для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження. Проблема вибору виду установчого акта завжди є актуальною.

Підприємницька діяльність громадян і юридичних осіб на території України здійснюється в організаційних формах і у порядку, встановлених законодавством. Вибір її конкретної організаційної форми проводиться підприємцем самостійно. При цьому враховуються зміст і основні напрями діяльності, сфера її здійснення, ресурси, які можуть бути включені до неї, форма власності, кількість і склад осіб, які безпосередньо об'єднуються для ведення підприємницької діяльності, інші початкові умови.

Вибір організаційної форми підприємництва здійснюється через механізм державної реєстрації конкретного виду підприємства, господарського товариства або іншої організаційної форми.

Власне поняття "установчі документи" опосередковано вказує на те, що результатом їх складання і реєстрації в установленому законом порядку є створення відповідної "установи", тобто, в широкому розумінні, юридичної особи. Незважаючи на наявність у філій, представництв та інших відокремлених підрозділів юридичної особи пакету документів, на підставі яких вони провадять свою діяльність, статусу установчих вони не мають.

На відміну від юридичних осіб, для яких характерна спеціальна правоздатність (характеризується тим, що юридична особа має право займатися лише тими видами діяльності, що зазначені в її установчих документах),

фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності користується універсальною право-дієдатністю (тобто здатністю займатися будь-якою діяльністю, яка не суперечить законодавству). Виходячи з цього, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності діють не на підставі установчих документів, а на підставі свідoctва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності. Незважаючи на це, фізична особа не позбавляється обов'язку отримання ліцензій, патентів, дозволів на той вид діяльності, яким вона фактично займається (якщо, звичайно, така діяльність підлягає ліцензуванню, або для її здійснення, згідно із законодавством, вимагається певний дозвіл).

Дослідженням правової природи установчих документів та статуту зокрема, присвятили свої дослідження такі науковці, як Г. Л. Знаменський, Д. Х. Липницький, В. К. Мамутов, І. Г. Побірченко, Д. М. Притика, Г. В. Смолин, В. В. Хахулін, Ю. С. Шемшученко, В. С. Щербина, О. І. Ющик та інші.

Метою курсової роботи є дослідження установчих документів підприємства.

Об'єктом дослідження є установчі документи підприємства.

Предметом дослідження є особливості установчих документів підприємства.

Метою курсової роботи визначено такі завдання:

охарактеризувати поняття та подати загальну характеристику установчих документів підприємства;

визначити особливості правового забезпечення функціонування установчих документів підприємства;

проаналізувати процедуру та етапи державної реєстрації господарського товариства.

Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

До суб'єктів господарювання Господарський кодекс (ГК України) відносить господарські організації та фізичних осіб.

Господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України (ЦК України), державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку. Саме поняття юридичної особи міститься у нормах Цивільного кодексу України, де зазначено: «юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку (ст. 80); юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права (ст. 81); для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження (ст. 87)» [15, с. 47-51].

Установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання. Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття

учасниками стає установчим документом. Установа створюється на підставі індивідуального або спільного установчого акта, складеного засновником (засновниками).

Із зазначеного розуміємо, що юридична особа, залежно від порядку створення та організаційно-правової форми, може діяти на підставі засновницького договору, статуту, модельного статуту або іншого установчого акта.

У засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передання йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону [14, с. 199-201].

Водночас у нормах ГК України збереглося і поняття установчого договору. На підставі установчого договору і/або статуту діють господарські об'єднання (ст. 119, розділ 12 ГК України). Але вбачається недоцільним збереження такого виду установчого документу. Ще у 2010 році установчий договір визначався установчим документом фермерського господарства чи банківської корпорації.

Сьогодні установчий договір використовується як підтвердження домовленості про заснування юридичної особи. Зокрема кооперативне об'єднання створюється за рішенням установчих зборів, а установчі збори (конференція, з'їзд) ухвалюють установчий договір. Тим не менш, такий договір не має статусу установчого документа, оскільки на його підставі формується статут кооперативного об'єднання.

Аналізуючи зміст статті 119 ГК України, можна припустити, що законодавець механічно, через неуважність, пропустив термін «установчий

договір» та не замінив його на «засновницький договір». Це підтверджується статтею 121 ГК України, де у ч. 2 абзаці 1 йдеться про установчий договір: підприємство – учасник господарського об'єднання має право добровільно вийти з об'єднання на умовах і в порядку, визначених установчим договором про його утворення, а у абзаці 2 – про засновницький договір: підприємство – учасник господарського об'єднання має право бути членом інших об'єднань підприємств, якщо законом, засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання не встановлено інше.

Господарський кодекс містить норми, які врегульовують правовий статус об'єднань підприємств. Відтак об'єднання підприємств діють у таких організаційно-правових формах, як асоціація, концерн, консорціум та корпорація.

У статті 120 ГК України передбачено, що такі об'єднання можуть бути статутними (консорціум і концерн) та договірними (асоціація та корпорація). Але у тій же статті законодавець говорить про те, що асоціація, попри статус договірного об'єднання, діє на підставі статуту. Щодо корпорації – кодекс взагалі не визначає конкретного установчого документа.

У науковій юридичній літературі щодо цієї ситуації простежується думка, що установчими документами асоціації та корпорації є одночасно установчий договір та статут [16, с. 166-174].

Як уже зазначалося, установчий договір необхідно розуміти як документ, який містить основні положення щодо діяльності новоствореного, але ще не зареєстрованого суб'єкта господарювання.

Варто зазначити, що такий документ не втрачає юридичної сили автоматично при ухваленні статуту. Річ у тім, що рішення засновників або уповноваженого ними органу про створення юридичної особи подається у Державну реєстраційну службу під час реєстрації юридичної особи.

Таким рішенням, у цьому контексті, можна назвати установчий договір.

Установчі документи господарського товариства повинні містити відомості:

- про вид товариства, предмет і цілі його діяльності;
- управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників;
- склад засновників та учасників;
- склад і компетенцію органів товариства та порядок ухвалення ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів;
- порядок вибуття та входження нових засновників, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна;
- порядок розподілу прибутків і збитків;
- інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом;
- порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону.

Засновницький договір повного товариства і командитного товариства, крім зазначених відомостей, повинні визначати розмір частки кожного з учасників, форму їх участі у справах товариства, розмір, склад і порядок внесення ними вкладів. Стосовно вкладників командитного товариства в засновницькому договорі вказуються лише сукупний розмір їх часток у майні товариства та розмір, склад і порядок внесення ними вкладів.

Якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум), яка містить усі необхідні відомості [12, с. 95-101].

У Законі України «Про акціонерні товариства» також є вимога про укладення засновницького договору під час створення такого товариства. Але слід наголосити на тому, що такий договір не має сили установчого документу. Засновницький договір діє до дати реєстрації Національною комісією з цінних

паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій. У разі заснування товариства однією особою засновницький договір також не укладається.

Установчим документом акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю є статут.

До статутних підприємств також належать підприємства колективної власності та об'єднання кооперативів. На підставі статуту також діють державні та комунальні підприємства, кредитні спілки, банки і товарні біржі.

Установчими документами господарського товариства можуть бути модельні статuti. Наразі законодавством передбачено діяльність на підставі модельного статуту тільки товариством з обмеженою відповідальністю.

Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю як типовий установчий документ затверджений постановою Кабінету Міністрів України у 2011 році.

Спеціальним законодавством передбачається можливість діяльності юридичної особи на підставі положення. Це стосується релігійних організацій (ст. 12 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»), профспілок (статті 14 і 15 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»), органів самоорганізації населення (ст. 12 Закону України «Про органи самоорганізації населення»), громадських формувань з охорони громадського порядку (ст. 5 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»). Як правило, юридичні особи публічного права діють на підставі положень (наприклад, Положення про Пенсійний фонд України); окремі юридичні особи публічного права діють на підставі спеціальних законів про них (Закон України «Про Кабінет Міністрів України») [13, с. 93-94].

Акцентуємо й на тому, що чинним законодавством передбачаються випадки, коли певне об'єднання осіб має статут, але не є юридичною особою. Це територіальні громади, які можуть мати статут (ст. 19 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). ЦК України територіальні громади відносить не до юридичних осіб, а до «особливих учасників цивільних відносин» (гл. 9). Така ж ситуація і з відокремленими підрозділами (філіями і представництвами): філії та представництва не є юридичними особами. Вони наділяються майном юридичної особи, що їх створила, і діють на підставі затвердженого нею положення.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Установчий договір, його зміст

Особливе місце серед джерел корпоративного права має засновницький договір, що не є установчим документом. У Господарському кодексі України (далі – ГК), Законах України «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства» цей договір має назву засновницький, а в Цивільному кодексі України (далі – ЦК)– договір про створення акціонерного товариства (ст. 153) і договір про заснування товариства з обмеженою відповідальністю (ст. 142). Засновницький договір з'явився в сучасній Україні з прийняттям Закону України «Про господарські товариства» і мав спочатку назву установчий договір [14, с. 199-201].

Потрібно відмітити, що засновницький договір в акціонерних товариствах і товариствах з обмеженою відповідальністю часто плутають із засновницьким договором у повних і командитних товариствах. Останній є установчим документом, тоді як предмет нашого дослідження не є установчим документом.

Відповідно до ст. 87 Цивільного Кодексу України юридична особа здійснює свою діяльність на основі установчих документів, які розробляють учасники (засновники), з дотриманням вимог, визначених законодавством.

Для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження (ст. 87).

Установчим документом юридичної особи (товариства) є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом. Відповідно до цивільного законодавства на основі

засновницького договору створюються: а) повні та командитні товариства (ст.ст. 120, 134); б) товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю (ст.ст. 142, 151).

Для командитних та повних товариств засновницький договір є єдиним установчим документом. Для товариств із додатковою чи обмеженою відповідальністю закон вимагає, крім засновницького договору, ще й наявність статуту.

Відносини, пов'язані з засновницькими договорами, зараз регулюються нормами Цивільного кодексу України (ст. ст. 87, 120, 134), Господарського кодексу України (ст. ст. 57, 82), а також Законом України «Про господарські товариства».

З аналізу норм цих правових актів випливає, що засновницький договір товариства визначає зобов'язання учасників створити товариство, порядок їх спільної діяльності щодо його створення, умови передання товариству майна учасників, якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені законом [10, с. 85-91].

До цих відомостей, не визначених законом, слід віднести розмір та склад складеного капіталу товариства, розмір та порядок зміни часток кожного з учасників у складеному капіталі, розмір, склад і строки внесення ними вкладів (ч. 2 ст. 120), форми участі учасників у справах товариства (ст. 67).

Особливість і специфіка засновницького договору повного чи командитного товариства полягає в тому, що він не лише регулює взаємовідносини засновників за спільною їх діяльністю щодо створення юридичної особи та наділення її майном, а й визначає правовий статус цих товариств як учасників корпоративних відносин.

Під корпоративними відносинами маються на увазі відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

Слід зазначити, що у законодавстві окремо не визначені поняття та ознаки засновницького договору, а також порядок його укладання, зміни та припинення.

Щодо порядку укладання, зміни, розірвання засновницьких договорів застосовуються загальні норми цивільного законодавства про угоди та зобов'язання.

В теорії засновницький договір визначається як консенсуальний, взаємний, відплатний, цивільно-правовий договір, що регулює відносини між засновниками у процесі створення та діяльності юридичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності. Виходячи з ознак засновницького договору, які існують на сьогодні, в теорії можна віднести цей вид договору до групи корпоративних договорів, спрямованих на досягнення загальної господарської або іншої мети (договір про спільну діяльність, договір про заснування товариства, угода про науково-технічне співробітництво, договір про передачу корпоративних прав та ін.).

Отже, незалежно від установленної законом обов'язковості засновницького договору для створення та діяльності товариств його можна віднести до корпоративних договорів за ознакою мети і змісту.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців» установчі документи юридичної особи викладаються письмово, прошиваються, пронумеровуються та підписуються засновниками (учасниками), якщо законом не встановлено інший порядок їх затвердження, його вважають укладеним із моменту досягнення згоди між його учасниками за всіма істотними умовами [9, с. 23-27].

Утім, кінцева мета засновницького договору, яка полягає у створенні (заснуванні) юридичної особи, досягається не з моменту виконання передбачених у договорі обов'язків сторін, а тільки після державної реєстрації юридичної особи. Якщо засновницький договір є установчим документом

(установчим договором), він з моменту державної реєстрації юридичної особи встановлює правовий зв'язок не тільки між особами, які його підписали, але й кожної з них з юридичною особою, а також поширює свою дію на осіб, які вже після створення юридичної особи стануть її учасниками.

Наявність багатьох ознак, спільних для договору про спільну діяльність і засновницького договору, є загальновизнаною у науці цивільного права. Цей факт свідчить про те, що ці договори є подібними. Основна відмінність договору про спільну діяльність і засновницького договору обумовлена характером мети діяльності їх учасників.

Мета або ті юридичні наслідки, настання яких бажають учасники відносин, є однією з підстав для класифікації цивільно-правових договорів.

За цим критерієм виділяється група договорів, які опосередковують спільну діяльність їх учасників і серед яких названо установчий договір. Якщо за договором простого товариства сторони (учасники) беруть на себе зобов'язання об'єднати свої вклади і спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети без створення юридичної особи (ч. 2 ст. 1130, ст. 1132 ЦКУ), то метою засновницького договору є заснування юридичної особи у певній організаційно-правовій формі (ч. 2, ст. 88 ЦКУ, ч. 5 ст. 82 ГКУ). Аналіз мети і змісту засновницьких договорів дозволяє розглядати їх як окремі види (різновиди) договору про спільну діяльність.

Інші автори (Л. Веретельник, Ю. Вільховий) виділяють дві класифікаційні групи договорів: загальнокласифікаційні та функціональні. Перша група характеризує договори як зобов'язання з позиції загальних його властивостей і правових конструкцій [8, с. 212-218].

Функціональна класифікація договорів групує договори за тими правовими наслідками, створення яких домагаються учасники відносин. Якщо проаналізувати систему чинного ЦК України, то можна зробити висновок, що розміщення договірних інститутів у ньому (підрозділ II розділу III, глави 20–38)

здійснено за ознаками, які характеризують юридичні наслідки укладення окремих договорів. Поклавши в основу зазначений критерій, можна виділити такі групи цивільно-правових договорів:

1) договори про передачу майна у власність, повне господарське відання або оперативне управління (купівля-продаж, поставка, контракція, позика, міна, дарування, постачання енергетичних ресурсів тощо);

2) договори про передачу майна у тимчасове користування (майновий найм, оренда, житловий найм, побутовий прокат, безоплатне користування майном, лізинг тощо);

3) договори про виконання робіт (побутовий підряд, підряд на капітальне будівництво, на виконання проектних і розвідувальних робіт, на виконання аудиторських робіт тощо);

4) договори про передачу результатів творчої діяльності (авторські, ліцензійні договори, договори про передачу науково-технічної продукції тощо);

5) договори про надання послуг (перевезення, страхування, доручення, комісія, схов, про посередницькі послуги, довічне утримання, кредитний договір тощо);

6) договори про спільну діяльність (установчий договір, угоди про науковотехнічне співробітництво тощо).

Висновки: Виходячи з вищевказаного випливає, що засновницький договір — це угода, за якою сторони (засновники) зобов'язуються створити юридичну особу, визначають умови спільної діяльності, передачі їй свого майна та участі в її діяльності.

Мета цього договору — зафіксувати засновницьке волевиявлення сторін договору та умови створення конкретної юридичної особи. Засновницький договір в одному випадку виступає як документ, в якому фіксується рішення про створення юридичної особи, а в іншому він виступає установчим

документом і є обов'язковим при створенні юридичної особи за вимогою закону [14, с. 199-201].

Таким чином, засновницький договір займає в системі цивільно-правових договорів самостійне місце у групі корпоративних договорів, які спрямовані на досягнення спільної мети засновників (учасників) корпорації (товариства), спільного ведення ними господарської діяльності та регулює зобов'язальні відносини між засновниками та корпоративні — між юридичною особою та її учасниками.

2.2. Статут, його зміст

У юридичній літературі зазначається, що статут є локальним нормативним актом, призначення якого полягає у визначенні правового статусу конкретної юридичної особи.

Саме цей документ визначає правове становище тієї чи іншої юридичної особи в цивільному обороті. Статут є найбільш поширеним видом установчого документа. Статут – це своєрідна конституція юридичної особи. Тому В.М. Кравчук наводить такі ознаки, які дають змогу розкрити його правову сутність: він установлює індивідуальний правовий статус конкретної юридичної особи; він затверджується учасниками і змінюється вищим органом управління юридичної особи; він діє протягом усього часу існування юридичної особи; він поширюється на всіх осіб, які перебувають у правовідносинах із юридичною особою; він може містити норми, не передбачені чинним законодавством; він не повинен суперечити нормам закону. При цьому в юридичній літературі навіть висловлювалися за трактування статуту юридичної особи як договору або правового феномена, оснований на договорі, або такого, що містить у собі договір (елемент договору) [6, с. 225-230].

Д.І. Степанов вважає, що статут юридичної особи є актом застосування права, оскільки в ньому відбувається реалізація норм права про юридичних осіб. На противагу цьому, Н.В. Козлова зазначає, що «поняття застосування права, незважаючи на різні варіанти його визначення, тим не менш однозначно трактується як форма реалізації права, яка здійснюється уповноваженими на те державними органами та посадовими особами і має державно-владний характер».

Особлива точка зору відстоюється у працях І.Б. Новицького, який висловив позицію щодо можливості зарахування статуту до підзаконних нормативних актів. На нашу думку, важко погодитися з такою позицією, адже статут не може містити відомостей, які суперечать законодавству (у тому числі підзаконним нормативно-правовим актам), у зв'язку з чим вважаємо за можливе розглядати статут як локальний акт, який покликаний визначати правовий статус юридичної особи.

Н.І. Костова зазначає, що статут може розглядатися як складова установчого договору в його широкому значенні як зобов'язання, але що стосується його співвідношення з установчим договором як установчим документом, навряд чи доцільно оцінювати статут як його складову. Кожний із цих документів має самостійне значення – засновницький договір закріплює рішення про створення товариства й відображає положення, що мають правове значення для товариства. Статут установлює правове положення товариства, репрезентуючи його в зовнішніх відносинах [8, с. 212-218].

Варто також підтримати правову позицію, висловлену Львівським апеляційним господарським судом при розгляді справи № 914/1876/14 у постанові від 11.06.2015 р. Так, Львівський апеляційний господарський суд підкреслив, щодо посилання скажника на порушення положень п. п. 6.2, 6.3 Статуту підприємства, а також ст. 116 ЦК України та 147 ЦК України як на підставу для визнання договору дарування частки в статутному капіталі від

14.09.2011 р. недійсним розцінюється колегією суддів як безпідставне та необґрунтоване, оскільки в силу вимог ч. 1 ст. 215, ч. 1 ст. 203 ЦК України підставою для визнання правочину недійсним є невідповідність його змісту ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави та суспільства, його моральним засадам. Разом із цим статут підприємства не належить до актів цивільного законодавства, що підтверджується, зокрема, і ст. 4 ЦК України, якою передбачено поняття актів цивільного законодавства.

Ця позиція не суперечить викладеній у Постанові Вищого господарського суду України від 13.07.2011 р., у якій вказується таке: «... Врахувавши зазначене, приписи ст. 16, п. 4 ч. 1 ст. 116, ч. 1 ст. 147, ст. 203, ч. 1 ст. 215, ст. ст. 234, 316, 317, 319, 627 Цивільного кодексу України, п. «д» ч. 1 ст. 10, ст. 53 Закону України «Про господарські товариства», суди попередніх інстанцій вказали, що на відчуження учасником частки у статутному (складеному) капіталі товариства шляхом її дарування не вимагається згода інших учасників чи прийняття відповідного рішення зборами учасників товариства, вказане право учасника на відчуження частки у статутному капіталі товариства залежить тільки від його волевиявлення і необмежено будь-якими умовами...». Також Вищий господарський суд України у Постанові від 14.09.2005 р. підтвердив висновки судів попередніх інстанцій, що невідповідність спірного договору купівлі-продажу до Статуту товариства не є обставиною, що може бути підставою до визнання договору недійсним.

Згідно з п. 14 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24.10.2008 р. № 13, при вирішенні спорів про визнання установчих документів господарського товариства недійсними господарським судам необхідно розмежовувати правову природу статуту й установчого (засновницького) договору товариства. Статут юридичної особи за змістом ч. 2 ст. 20 ГК України є актом, який визначає правовий статус юридичної особи, оскільки він містить норми, обов'язкові для

учасників товариства, його посадових осіб та інших працівників, а також визначає порядок затвердження й унесення змін до статуту [9, с. 23-27].

Підставами для визнання акта, у тому числі статуту, недійсним є його невідповідність вимогам чинного законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав (затвердив) цей акт, а також порушення у зв'язку з його прийняттям прав і охоронюваних законом інтересів позивача. Статут не є одностороннім правочином, оскільки затверджується (змінюється) загальними зборами учасників (засновників, акціонерів), які не є ні суб'єктом права, ні органом, який здійснює представництво товариства. Не є статут і договором, тому що затверджується (змінюється) не за домовленістю всіх учасників (засновників, акціонерів) товариства, а більшістю у 3/4 голосів акціонерів чи простою більшістю голосів учасників товариства (ст. ст. 42, 59 Закону України «Про господарські товариства»). У зв'язку з цим при вирішенні спорів щодо визнання статуту недійсним не застосовуються норми, які регламентують недійсність правочинів.

Варто підтримати точку зору, згідно з якою, виходячи з різної правової природи статуту та установчого договору господарського товариства, у справах про визнання недійсним статуту відповідачем є товариство й відсутня необхідність залучати до участі у справі всіх учасників (акціонерів) товариства, а у справах щодо визнання недійсним установчого (засновницького) договору мають залучатися до участі у справі всі учасники (акціонери) товариства як сторони договору. Крім цього, суди не вправі вносити зміни до установчих документів товариства: вирішення цього питання не належить до компетенції суду й означало б втручання у внутрішню діяльність товариства. Судам підвідомчі спори щодо недійсності змін, унесених до установчих документів товариства, або визнання недійсними рішень загальних зборів щодо внесення змін до останніх. Хоча чинне законодавство не визначає підстав для визнання

недійсними актів органів юридичної особи, на відміну від підстав визнання недійсними правочинів [10, с. 85-91].

І.В. Спасибо-Фатеева зазначає, що коло проблем, пов'язаних із недійсністю правочинів, збільшується включенням до нього питань про недійсність установчих документів юридичної особи та наслідків цього. Серед іншого, учена наголошує, що, по-перше, виникає непорозуміння щодо того, як бути з правочинами, що укладаються юридичною особою в проміжок часу після визнання судом її установчих документів недійсними, адже вона продовжує існувати, доки не виключена з державного реєстру, а значить – може укласти правочини; по-друге, чи це тягне за собою недійсність договорів, які уклалися такою юридичною особою з моменту її створення, посилаючись на ч. 1 ст. 216 ЦК України (інакше кажучи, чи можна допустити такі розсуди: установчі документи, визнані недійсними, не породили юридичну особу, а якщо її немає (і не було) як суб'єкта права, то вона не могла укласти правочини, а це значить, що всі укладені нею правочини є недійсними).

Водночас, відповідно до ч. 1 ст. 638 ЦК України, договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Відтак, слідуючи цій логіці, якщо запис про державну реєстрацію юридичної особи визнано недійсним (визнано недійсними її установчі документи, прийняті в ході процедури її заснування), під час укладення оспорюваних договорів був відсутній суб'єкт права – сторона договору, а отже, такий договір є не недійсним, а неукладеним.

Як наслідок, мають застосовуватися не правила про подвійну реституцію, а норми глави 83 ЦК України. З іншого боку, якщо керуватися положеннями ст. 91 ЦК України, згідно з якими цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення, підстав уважати відповідні договори неукладеними (чи недійсними) немає. Відтак, з метою уникнення

неоднакової правозастосовної практики, указані питання варто врегулювати на законодавчому рівні.

Отже, підставою недійсності засновницького договору є, зокрема, недодержання в момент його вчинення стороною (сторонами) таких вимог: а) зміст засновницького договору не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави й суспільства, його моральним засадам; б) особа, яка укладає засновницький договір, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності; в) волевиявлення учасника засновницького договору має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; г) засновницький договір має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним. Крім цього, необхідно до цього зазначити, що недійсним є правочин, якщо його недійсність установлена законом (нікчемний правочин); у цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається [16, с. 166-174].

Відповідно ж до Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України «Про практику застосування законодавства у розгляд і справ, що виникають з корпоративних відносин» від 28.12.2007 р. № 04-5/14, підставами прийняття рішення про визнання недійсними установчих документів господарського товариства є порушення закону, які не можуть бути усунуті.

Такою підставою, зокрема, може бути відсутність в установчих документах тих відомостей, які, згідно із законом, повинні обов'язково в них міститися. Відповідно до ч. 4 статті 4 Закону України «Про господарські товариства», відсутність зазначених відомостей в установчих документах є підставою для відмови в державній реєстрації товариства [17, с. 154-157].

Тому якщо за наслідками розгляду справи встановлено, що на момент державної реєстрації господарського товариства його установчі документи не містили цих відомостей і не були приведені у відповідність із законом, господарський суд має підстави, керуючись положенням абз. 2 ч. 2 ст. 38

Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», визнати установчі документи й запис про державну реєстрацію господарського товариства недійсними. За наявності наміру сторін і реальної можливості приведення установчих документів товариства у відповідність із вимогами закону рекомендується, з метою недопущення припинення товариств, які здійснюють господарську діяльність, надавати сторонам можливість привести установчі документи у відповідність до закону. Якщо до прийняття судом рішення про визнання установчих документів недійсними, їх було приведено у відповідність до закону, у суду немає підстав для прийняття рішення про визнання відповідних установчих документів недійсними.

РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Відповідно до ч. 1 ст. 55 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Пункт 1 ч. 2 цієї статті зазначає, що суб'єктами господарювання є господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку [14, с. 199-201].

Тобто, як ми бачимо, передумовою реалізації права на здійснення господарської діяльності є її державна реєстрація. Ж. А. Іонова вважає, що основним призначенням державної реєстрації має бути первинна легітимація учасників господарського обігу в цілому, яка складається з трьох елементів: 1) державного обігу суб'єктів підприємницької діяльності; 2) збору публічно-достовірних даних про їх правове, майнове та організаційне становище; 3) здійснення контролю за законністю виникнення, зміни та припинення правового статусу підприємця. Верховна Рада прийняла нову редакцію Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 26.11.2015 р. № 835-VIII (далі – Закон № 835), тим самим кардинально змінивши правила реєстрації бізнесу в Україні. Питання щодо державної реєстрації МСП урегульовано системою нормативно-правових актів, а саме: ГКУ, Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»,

Законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва», Порядком державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, затвердженим наказом Міністерства юстиції від 09.02.2016 р. № 359/5. Питання започаткування МСП частково розглядаються і в такому міжнародному документі, як Європейська хартія малих підприємств, ухвалена у 2000 р. Україна вирішила імплементувати принципи та положення Європейської хартії малих підприємств відповідно до доручення КМУ від 10 квітня 2006 р. № 9378/3/1–06 та на пропозицію представництва України при європейських співтовариствах від 10 квітня 2006 р. № 3111/16–202/1–872.

З метою подальшого розвитку МСП в Україні та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств Кабінет Міністрів України 2 липня 2008 р. ухвалив постанову «Про запровадження в Україні принципів Європейської хартії для малих підприємств» за № 587 [5, с. 15-19].

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону № 835 державна реєстрація юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців (далі – державна реєстрація) – офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу – підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом. На думку І. Труш, реєстраційна процедура – це передбачений законом порядок дій, що вчиняють органи

державної реєстрації з метою фіксації юридичних фактів, які відображають виникнення, зміну або припинення статусу суб'єктів підприємницької діяльності. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону № 835 державний реєстратор юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – державний реєстратор) – особа, яка перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації, нотаріус.

Виділяють такі етапи процесу створення суб'єкта господарювання :

- Прийняття рішення про створення та розробка установчих документів.
- Організація та формування майнової бази.
- Організація та проведення установчих зборів.
- Державна реєстрація створеного суб'єкта.

На першому етапі створення суб'єкта господарювання необхідно визначити коло майбутніх засновників та укласти установчий договір, визначити організаційно-правову форму створюваної юридичної особи, її мету, предмет та напрямки дії, розробити статут, якщо він необхідний для даного виду та організаційно-правової форми суб'єкта господарювання [16, с. 166-174].

Загальні вимоги щодо установчих документів стосуються:

- видів установчих документів: рішення про утворення суб'єкта господарювання (приймається при створенні господарської організації унітарного типу), засновницький договір (укладається у разі заснування суб'єкта господарювання двома і більше особами), статут (приймається в передбачених законом випадках - при створенні: підприємств; господарських товариств, що належать до об'єднані) капіталів; виробничих кооперативів), положення (щодо філій, представництв, інших відокремлених підрозділів господарських організацій як суб'єктів внутрішньогосподарських відносин;

щодо органів виконавчої влади як суб'єктів організаційно-господарських повноважень);

- змісту установчих документів (в них повинні бути зазначені найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування манна, розподілу прибутків і збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом);

- спеціальні вимоги до засновницького договору, статуту, положення: у засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого манна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону; статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування і місцезнаходження, мсту і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством); положенням визначається господарська компетенція органів державної влади (галузевих і функціональних міністерств та відомств), управлінь і відділів виконкомів органів місцевого самоврядування, а також суб'єктів внутрішньогосподарських відносин - відокремлених підрозділів (в тому числі філій, представництв) господарських організацій - юридичних осіб [15, с. 47-51].

На другому етапі закладається майнова база, що є необхідною передумовою виникнення його правосуб'єктності. Статутний фонд - зареєстрований у встановленому порядку та закріплений в установчих документах грошовий еквівалент майна, яке повинно бути передане підприємству у власність у вигляді вкладів для забезпечення його господарської діяльності і як оплата його учасникам (засновникам) набутих ними майнових прав.

Третій етап - організація та проведення зборів засновників. Включає наступні дії:

- розробка порядку денного зборів
- повідомлення про час і місце їх проведення
- рішення про порядок проведення реєстру
- підготовка проектів рішень про затвердження статуту
- оцінка негрошових внесків
- вибори виконавчих та контролюючих органів
- проведення зборів та вирішення питань, включених в порядок денний.

Четвертий етап – державна реєстрація суб'єкта господарювання.

Отже, створення складається з небагатьох етапів, ці етапи не складні, але їх виконання потребує певний час, а також отримання низки документів і дозволів, для того щоб набути статус суб'єкта господарювання.

Фізична особа, яка має намір здійснювати підприємницьку діяльність, може особисто відвідати орган державної реєстрації чи надіслати поштовим відправленням із з описом вкладення всіх необхідних документів або надіслати їх в електронній формі. СПД у вигляді підприємства може доручити виконання реєстраційних дій уповноваженій особі, оформивши належним чином надані повноваження. В останньому випадку уповноважена особа повинна державному реєстраторові пред'являти свій паспорт і документ, який засвідчує її повноваження [4, с. 175-179].

Для проведення держреєстрації СПД подає таке:

- заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації юридичної особи, до якої може бути подана як додаток заява щодо обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість за встановленою законодавством формою;

- примірник оригіналу (ксерокопію, нотаріально засвідчену копію) рішення засновників або уповноваженого ними органу про створення юридичної особи;

- два примірники установчих документів (у разі подання електронних документів – один примірник);

- документ, що засвідчує внесення плати за державну реєстрацію – адміністративний збір.

Адміністративний збір, згідно зі ст. 10 Закону про держреєстрацію, справляється у відповідному розмірі від мінімальної заробітної плати в місячному розмірі, установленій законом на 1 січня календарного року, у якому подаються документи для проведення відповідної реєстраційної дії. Наприклад, за проведення державної реєстрації змін, що вносяться до установчих документів юридичної особи, адміністративний збір справляється в розмірі 0,05 мінімальної заробітної плати; імені або місця проживання фізичної особи-підприємця справляється адміністративний збір у розмірі 0,02 мінімальної заробітної плати. Варто зауважити, що в разі надсилання електронних документів необхідно додати електронний документ, який засвідчує повноваження особи, пов'язані з підготовкою електронних документів фізичної особи-підприємця [12, с. 95-101].

Якщо зазначені документи надіслано реко мендованим листом з описом вкладення, то державний реєстратор, отримавши їх, надсилає копію опису реко мендованим листом підприємцю з відміткою про дату надходження.

Підставами для відмови в проведенні державної реєстрації є, по-перше, невідповідність відомостей, які вказані в реєстраційній картці на проведення державної реєстрації, відомостям, що зазначені в документах, поданих для проведення державної реєстрації; по-друге, невідповідність установчих документів вимогам ч. 3 ст. 8 Закону про держреєстрацію або наявність обмежень на зайняття підприємницькою діяльністю для фізичних осіб-підприємців, які встановлені законом; по-третє, наявність в установчих документах юридичної особи пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів і їхньої символік; по-четверте, порушення порядку створення юридичної особи, який встановлено законом, а саме:

- наявність обмежень на зайняття відповідних посад, встановлених законом щодо осіб, котрі зазначені як посадові особи органу управління юридичної особи;

- невідповідність відомостей про засновників (учасників) і кінцевого бенефіціарного власника (контролера) (бенефіціарних власників (контролерів)) юридичної особи відомостям щодо них, які містяться в Єдиному державному реєстрі;

- наявність обмежень щодо вчинення засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженою ними особою юридичних дій, які встановлені абзацом 4 ч. 2 ст. 35 Закону про держреєстрацію;

- наявність у Єдиному державному реєстрі найменування, що тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися [11, с. 131-135].

Державний реєстратор за відсутності підстав для відмови в проведенні державної реєстрації юридичної особи повинен унести до реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи ідентифікаційний код, відповідно до вимог Єдиного державного реєстру підприємств та організацій

України, і до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації юридичної особи на підставі відомостей цієї реєстраційної картки.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації юридичної особи є датою державної реєстрації юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи здійснюється в день надходження всіх передбачених законом документів для проведення державної реєстрації. Протягом 24 годин, крім вихідних і святкових днів, після отримання державним реєстратором від органів статистики, доходів і зборів, Пенсійного фонду України даних про взяття на облік юридичної особи державним реєстратором видається (надсилається поштовим відправленням із описом вкладення) засновнику або уповноваженій ним особі один примірник оригіналу установчих документів із відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та виписка з Єдиного державного реєстру.

Порядок проведення державної реєстрації СПД у пострадянських державах регулюються однойменними законами Росії, Білорусі (зокрема Федеральний закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб та індивідуальних підприємців»). Для Республіки Казахстан характерним є положення щодо обов'язковості державної реєстрації для індивідуальних підприємців. Так, відповідно до ст. 27 Закону Республіки Казахстан, обов'язковій реєстрації підлягають тільки підприємці, які мають найманих працівників або мають від підприємницької діяльності сукупний річний дохід у розмірі, який перевищує визначений податковим законодавством мінімальний неоподаткований податок, державна реєстрація має явочний характер з метою взяття на облік індивідуального підприємця як платника податків у територіальному органі за місцем його мешкання. У Республіці Білорусь державна реєстрація індивідуальних підприємців без утворення юридичних осіб відбувається виконавчими комітетами районних, міських, районних у містах

Радах народних депутатів за їх місцем проживання відповідно до ст. 5 Закону Республіки Білорусь «Про підприємництво у Республіці Білорусь» і Декрету Президента Республіки Білорусь «Про впорядкування державної реєстрації і ліквідації (припинення діяльності) суб'єктів господарювання».

У деяких економічно розвинутих країнах фізичні особи, які мають намір займатися підприємницькою діяльністю, зобов'язані зареєструвати в установленому порядку свою діяльність і набути статус підприємця (чи індивідуального підприємця за російським законодавством, чи комерсанта за законодавством європейських держав) після процедури державної реєстрації.

Державна реєстрація здійснюється шляхом виконання реєстраційних дій і внесення відповідних відомостей про СПД у спеціальні державні реєстри. Наприклад, в Україні до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України; у Росії до Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб, у державні торгові реєстри в Німеччині, Франції, Японії тощо. Водночас у Великобританії, наприклад, реєстрація індивідуальних підприємців у Торговому реєстрі не обов'язкова, тому що облік індивідуальних підприємців здійснюється податковими органами з метою стягнення податків. А законодавство Фінляндії зовсім не вимагає державної реєстрації індивідуальних підприємців у Торговому реєстрі [14, с. 199-201].

Торговий реєстр (Державний торговий реєстр) – це офіційний юридичний перелік суб'єктів торгового права, який публікується в спеціальних виданнях. Реєстр має публічний і загальновідомий характер, він дає змогу будь-кому одержати достовірні відомості про те, хто є підприємцем, який його правовий статус, і деякі інші дані. Як правило, реєструються фірмове найменування, правова форма підприємця (вид товариства тощо), місцезнаходження органів управління, статутні документи, розмір статутного капіталу, предмет діяльності, обсяг відповідальності (для окремих видів товариств), дані про

керівників, представників (ім'я, місце проживання). Після реєстрації в Торговому реєстрі підприємець одержує офіційний статус.

Відповідно до законодавства про державну реєстрацію України, обов'язковою є не тільки державна реєстрація СПД, які починають свою діяльність, а й припинення її, а також унесення змін до державного реєстру відомостей про зміни, які відбуваються в СПД протягом здійснення діяльності. Необхідною умовою для проведення реєстраційних дій є справляння платежів до бюджету.

В Україні основне завдання Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців – це визнання факту створення суб'єкта господарювання, ведення обліку всіх суб'єктів підприємництва і створення таких умов, коли законослухняний підприємець, укладаючи угоди, матиме можливість отримати легальну інформацію про своїх партнерів по бізнесу, тим самим уберегтися від вступу в стосунки з фіктивним, легально не існуючим суб'єктом. Відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, є відкритими й загальнодоступними, за винятком реєстраційних номерів облікових карток платників податків, відомостей про відкриття та закриття рахунків, накладення й зняття арештів на рахунки та майно, можуть бути надані у вигляді витягу з Єдиного державного реєстру; довідки про наявність або відсутність в Єдиному державному реєстрі інформації, яка запитується; бази даних (сукупність інформації Єдиного державного реєстру в електронному вигляді) для цілей бюро кредитних історій у строк не більше ніж п'ять робочих днів із дати надходження запиту. Порядок надання відомостей із Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців визначається Наказом Державного комітету з питань регуляторної політики і підприємництва «Щодо затвердження деяких нормативно-правових актів про надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

В.І. Марков, досліджуючи проблеми створення й реєстрації суб'єктів підприємництва недержавного сектора економіки, також дійшов висновків, що інформація про суб'єктів підприємницької діяльності, яка міститься в Єдиному державному реєстрі, повинна бути максимально відкритою, загальнодоступною через усесвітню мережу з регулярним оновленням відомостей, що дає змогу мати на постійній основі вичерпний перелік суб'єктів підприємницької діяльності, що забезпечить прозорість і перешкоджатиме вступу в підприємницькі відносини сумнівних суб'єктів із ознаками «фіктивності», позитивно вплине на зміцнення законності й правопорядку загалом у господарській сфері. Недотримання встановленого порядку забезпечення публічності й прозорості такої інформації має тягти за собою відповідальність уповноважених органів із обов'язковим застосуванням до них санкцій [10, с. 85-91].

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юри дичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 19.10.2010 р. СПД було надано право проведення електронної реєстрації. Особливістю цього Закону є можливість проведення електронної державної реєстрації юридичних і фізичних осіб-підприємців. Подання електронних документів і проведення електронної державної реєстрації стало першим кроком упровадження вільного доступу до публічної інформації щодо діючих суб'єктів господарювання в Україні. Але, на нашу думку, було б доцільно в цьому Законі передбачити норми щодо подання запитів на отримання відомостей із Єдиного державного реєстру в електронному вигляді.

Отже, Закон потребує чіткої регламентації організаційного й технічного характеру щодо можливості зробити інформацію з державного реєстру більш доступнішою.

Якщо оцінювати значимість вищезазначеного Закону, електронна державна реєстрація фізичних осіб-підприємців – це, безумовно, шлях до сучасних передових технологій, але не шлях до спрощення процедури

державної реєстрації індивідуальної підприємницької діяльності громадян. Не кожний майбутній підприємець має досвід роботи в мережі Інтернет, на практиці відсутня єдність у механізмі взаємодії органів державної реєстрації з фіскальними органами, Пенсійного фонду та інших соціальних фондів, немає дозвільних центрів, «єдиних вікон» для електронного передання інформації щодо новоствореного суб'єкта, що значно перешкоджає й ускладнює процес легалізації індивідуальних фізичних осіб-підприємців.

По-друге, в Україні варто запровадити систему «відкритого доступу» до інформації з Єдиного державного реєстру в режимі «он-лайн» з метою отримання основних відомостей із реєстру безкоштовно через мережу Інтернет, що надасть можливість, зокрема, протидіяти фіктивним суб'єктам підприємництва [8, с. 212-218].

Якщо аналізувати спільні риси та відмінності національного й зарубіжного законодавства у сфері державної реєстрації, можна дійти висновку про наявність спільних рис, а саме: державна реєстрація фізичних осіб як підприємців і внесення відомостей про них до Державних торгових реєстрів, різняться тільки органи, які ведуть ці реєстри, – це можуть бути суди (Франція, Німеччина), міністерства (Англія) або податкові органи (Росія), в Італії, наприклад, обов'язковій реєстрації підлягають комерсанти, які здійснюють виробничу, посередницьку, страхову, банківську діяльність або надають транспортні послуги. Реєстрація має явочний характер.

ВИСНОВКИ

Установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання.

Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

Установа створюється на підставі індивідуального або спільного установчого акта, складеного засновником (засновниками). Якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум), яка містить усі необхідні відомості.

Спеціальним законодавством передбачається можливість діяльності юридичної особи на підставі положення. Окремі юридичні особи публічного права діють на підставі спеціальних законів про них.

Отже, повторимось, установчими документами юридичних осіб приватного права можуть бути засновницький договір, статут, установчий акт, меморандум, модельний статут, положення. Установчими документами юридичних осіб публічного права може бути статут чи положення або вони можуть взагалі не мати установчого документа.

На підставі статутів діють: товариство з обмеженою та додатковою відповідальністю, акціонерні товариства, кооперативи, політичні партії, релігійні організації, професійні і творчі спілки, благодійні товариства й фонди та ін.; на підставі засновницьких договорів – повне й командитне товариства (останнє – якщо воно налічує 2 й більше учасників з повною відповідальністю); на підставі установчих актів – установи, в тому числі благодійні; на підставі меморандуму – командитне товариство, створюване одним учасником з повною відповідальністю; на підставі положення – релігійні організації; на підставі

модельного статуту – будь-яка юридична особа приватного права, якщо Кабінетом Міністрів України затверджено модельний статут відповідного виду цих юридичних осіб.

Підсумуємо вищенаведене. Український законодавець доволі непослідовно впорядковує установчі документи юридичних осіб публічного і приватного права.

Вбачаємо за доцільне уніфікувати таке регулювання для цих груп юридичних осіб і вдосконалити регламентування діяльності юридичних осіб приватного права на підставі модельного статуту. Для цього необхідно позначити в законодавстві, що до Державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців вноситься вказівка, що юридична особа діє на підставі модельного статуту, чого цілком достатньо. Тоді не буде потреби в маніпуляціях з тим, що модельний статут набуває рангу установчого документа як індивідуальний статут.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Бадида А. Ю. Ідея соціальної держави в установчих документах Європейського Союзу / А. Ю. Бадида // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2016. - Вип. 41(2). - С. 202-206
4. Баклан О. Державна реєстрація, ліцензування та видача спеціальних державних дозволів на здійснення деяких видів діяльності в сфері підприємництва: теоретико-прикладні питання / О. Баклан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2011. - № 6. - С. 78-82
5. Бровченко Т. І. Історичні передумови формування установчих документів юридичних осіб / Т. І. Бровченко // Проблеми законності. - 2014. - Вип. 127. - С. 39-47
6. Бровченко Т. І. Види установчих документів юридичних осіб / Т. І. Бровченко // Проблеми законності. - 2013. - Вип. 124. - С. 225-23
7. Вінник О.М. Господарське право : [навчальний посібник] / О.М. Вінник. – 2-ге вид., змінене та доп. – К. : Правова єдність, 2009. – 766 с.
8. Качура О. Адміністративні процедури державної реєстрації юридичних осіб та суб'єктів без статусу юридичної особи у контексті нової редакції Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань" [Електронний ресурс] / О. Качура // Evropsky politicky a pravni diskurz. - 2016. - Vol. 3, Iss. 4. - С. 212-218
9. Коритін Д. С. Правові проблеми державної реєстрації малих та середніх підприємств в Україні / Д. С. Коритін // Право та інновації. - 2016. - № 3. - С. 23-27

10. Кучик Г. Б. Тексти установчих документів міжнародних організацій у системі класифікації текстів / Г. Б. Кучик // Актуальні питання іноземної філології. - 2017. - № 6. - С. 85-91

11. Людькова К. І. Щодо сутності реєстраційних проваджень та їх ознак / К. І. Людькова // Право і суспільство. - 2015. - № 5(3). - С. 131-135

12. Римарчук Р. М. Аналіз основних положень про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців / Р. М. Римарчук // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. - 2017. - Вип. 5. - С. 95-101

13. Середницька І. А. До питання про реєстрацію фізичної особи-підприємця / І. А. Середницька, М. М. Ульяник // Південноукраїнський правничий часопис. - 2014. - № 3. - С. 93-94

14. Солонар, А.В. Деякі аспекти визначення поняття "державна реєстрація" [Текст] / А.В. Солонар // Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 199-201

15. Труш І. В. Правове забезпечення підготовки та затвердження установчих документів комунального підприємства органами місцевого самоврядування потребує удосконалення / І. В. Труш // Часопис Академії адвокатури України. - 2015. - Т. 8, № 1. - С. 47-51

16. Шпуганич І. Порядок створення та установчі документи благодійних організацій за законодавством України / І. Шпуганич // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2016. - Вип. 64. - С. 166-174

17. Черненко О. А. Модельний статут як установчий документ суб'єкта господарювання / О. А. Черненко // Приватне право і підприємництво. - 2016. - Вип. 15. - С. 154-157